

DR. ŠIME IVANJKO, PRIREDIL DR. DUŠAN JOVANOVIČ

ODŠKODNINSKA ODGOVORNOST IN ZAVAROVANJE ODGOVORNOSTI ČLANOV NADZORNEGA SVETA

1. ODGOVORNOST NADZORNEGA SVETA

Temeljna vloga in naloga obveznega oziroma neobveznega nadzornega sveta v delniški družbi (d.d.) oziroma v družbi z omejeno odgovornostjo (d.o.o.) je nadzorovanje vodenja poslov družbe. Njegove pristojnosti so podrobneje urejene v Zakonu o gospodarskih družbah (ZGD-1)¹. Nadzorni svet lahko v funkciji nadzornega organa pregleduje in preverja knjige in dokumentacijo družbe, njeno blagajno, shranjene vrednostne papirje in zaloge blaga ter druge stvari (2. odst. 281. člena ZGD-1). Nadzorni svet lahko tudi skliče skupščino. Nadzorni svet ni organ vodenja poslov, na njega ni mogoče prenesti vodenja poslov, določeni posli se lahko opravljajo le z njegovim soglasjem. Če nadzorni svet zavrne soglasje, lahko uprava zahteva, da o soglasju odloči skupščina. Za sklep, s katerim skupščina da soglasje, je potrebna večina najmanj treh četrtin oddanih glasov (4. odst. 281. člena ZGD-1). Predsednik nadzornega sveta zastopa družbo proti članom uprave, to pomeni, da nosi odgovornost ne le za nadzor nad vodenjem poslov družbe, temveč tudi za urejanje pravnega položaja pravic, obveznosti in odgovornosti člana uprave. Zakon podrobneje ureja razmerja med družbo in nadzornim svetom, ko gre za določene finančne transakcije. Tako sme družba članom nadzornega sveta odobriti posojilo le na podlagi sklepa nadzornega sveta. Za vsako posojilo mora biti sklep sprejet posebej. V pogodbi mora biti določena vrsta posojil, način obrestovanja in rok odplačila posojila. Pogoji za odobritev posojila morajo biti enaki pogojem, ki gospodarsko ustrezajo posojilu (1. odst. 261. člena ZGD-1).

Za odgovornost članov nadzornega sveta velja enak temelj skrbnosti in odgovornosti kot za člane uprave pri delniški družbi. Člani nadzornega sveta so dolžni ravnati s skrbnostjo vestnega in poštenega gospodarstvenika (263. člen ZGD-1).

Med pristojnosti nadzornega sveta ZGD-1 navaja še vrsto drugih pristojnosti.

Zakon posebej ureja odškodninsko odgovornost članov uprave in članov nadzornega sveta, če s svojim vplivom na družbo povzročijo škodo družbi. Gre za namerno povzročeno škodo, ki jo nadzorni svet kot celota ali pa član nadzornega sveta stori s tem, da pripravi člane uprave, prokurista ali poslovnega pooblaščenca do tega, da posluje v škodo družbe ali njenih delničarjev. Gre za klasično odškodninsko odgovornost, ki nalaga povzročitelju, da mora družbi povrniti zaradi tega nastalo škodo. Škodo mora povrniti tudi delničarjem, ki so bili oškodovani, ne glede na škodo, ki jim je bila povzročena z oškodovanjem družbe (1. odst. 264. člena ZGD-1). Pri tej

odgovornosti gre za škodljiv vpliv, ki ga opravi član nadzornega sveta na upravo ali preostale vodilne delavce družbe. Za odškodninsko obveznost zadošča vpliv, storjen z majhno ali veliko malomarnostjo. Škoda lahko nastane družbi in delničarjem. Obe škodi moramo obravnavati ločeno, čeprav je škoda povzročena družbi, je še posebej škoda za delničarje. Omenjena odgovornost članov nadzornega sveta vedno nastopa takrat, ko član nadzornega sveta izkoristi svoj položaj in vpliva na preostale člane nadzornega sveta oziroma člane uprave, da poslujejo v škodo družbe.

Člani nadzornega sveta odgovarjajo solidarno, če so pri poslovanju kršili svoje obveznosti, razen če dokažejo, da so dolžnosti opravili pošteno in vestno. Gre za enaka načela kot jih poznamo pri delovanju uprave. Člani nadzornega sveta niso dolžni povrniti škode družbi niti delničarjem, če dejanje temeljni na zakonitem skupščinskem sklepu. Če nadzorni svet da le soglasje upravi, je tudi podana odgovornost, ko je le-to prispevalo k temu, da je nastopila škoda in soglasje ni bilo dano ob upoštevanju vestnega in poštenega odločanja.

Zakon pozna posebno izključitev odgovornosti članov nadzornega sveta, če je bil zavezan s škodljivim ravnanjem pri izvrševanju glasovalne pravice na skupščini ali upravičenec za vodenje na podlagi pogodbe o obvladovanju oziroma upravičenec za vodenje glavne družbe, v katero je družba vključena. V teh primerih je član nadzornega sveta oproščen odgovornosti, ker pri teh opravilih ne deluje samostojno, glede na to, da je bil zavezan določenemu škodljivemu ravnanju in ga zaveza spoštovanja navodil, ki jih je dolžan upoštevati pri glasovanju na skupščini ali pri vodenju druge družbe odvezuje krivde. Tudi v teh primerih je možno utemeljiti odškodninsko odgovornost članov nadzornega sveta, če so se zavedali škodljivega ravnanja in niso opozorili nalogodajalcev na škodljivost, zlasti če gre za nezakonito ravnanje.

V zvezi z odgovornostjo članov nadzornega sveta za škodo povzročeno družbi je treba upoštevati, da se odgovornost člana nadzornega sveta ugotavlja z vidika ali je svoje obveznosti in dolžnosti opravljal s skrbnostjo vestnega in poštenega gospodarstvenika. Breme dokazovanja, da je svojo funkcijo opravljal vestno in pošteno, nosi član nadzornega sveta. Pri ugotavljanju odgovornosti člana nadzornega sveta ni mogoče upoštevati subjektivnih kriterijev posameznega člana, češ da ni razumel zadeve ali da ni mogel razumeti. Pri članih nadzornega sveta je temeljna predpostavka, da gre za profesionalno delo in da so strokovno usposobljeni za opravljanje funkcije člana nadzornega sveta. Pri tem se upošteva povprečno strokovno znanje in povprečna skrb članov nadzornega sveta. Na odgovornost posameznega člana nadzornega sveta vpliva delitev dela med člani nadzornega sveta in zadolženost za posamezna področja nadzora. Če so določeni člani nadzornega sveta imenovani v delovno skupino, ki naj pripravi določene predloge, je njihova odgovornost bistveno večja od preostalih članov nadzornega sveta, ki sprejmejo sklep na podlagi predloženega gradiva. Njihova odgovornost bo podana, če niso dovolj skrbno proučili predloge delovne skupine.

Odškodninska odgovornost članov nadzornega sveta se z ničemer ne spreminja po razrešnici, ki jo dobijo po sprejetju letnega poslovnega poročila². Odpoved odškodninskim zahtevkom zoper člana nadzornega sveta ni možna pred iztekom treh let. Tudi statutarna omejitev odgovornosti članov nadzornega sveta ni dovoljena.

2. ODGOVORNOST ČLANOV NADZORNEGA SVETA V POVEZANIH DRUŽBAH

V sistemu povezanih družb mora nadzorni svet tako obvladujoče kot odvisne družbe posebej skrbeti za spoštovanje zakonskih načel pri urejanju razmerij med odvisno in obvladujočo družbo³. V dejanskem koncernu je nadzorni svet obvladujoče družbe odgovoren za nadzor nad upravo obvladujoče družbe, ki posredno vpliva na vodenje odvisne družbe. Nadzorni svet obvladujoče družbe in prav tako odvisne družbe mora biti pozoren na dolžnost obveščanja in na posledice kršitev dolžnosti obveščanja obvladujoče družbe, da je pridobila večinske deleže v večinski družbi⁴. V pogodbenem koncernu bo nadzorni svet sodeloval pri dajanju soglasij skupščine po pogodbi o obvladovanju in pogodbi o prenosu dobička. Enako velja za soglasje skupščine drugim podjetniškim pogodbam. Pri tem mora nadzorni svet posebej varovati interese zunanjih delničarjev, saj ima uprava obvladujoče družbe pri pogodbenem koncernu pravico vodenja odvisne družbe in ima obvladujoča družba pravico dajati navodila, ki so za odvisno družbo škodljiva, če koristi interesom obvladujoče družbe ali so z njo koncernsko povezani; nadzorni svet mora skrbeti zlasti za navodila, ki potrebujejo soglasje nadzornega sveta. Če je odvisni družbi dano navodilo, naj izvrši posel, za katerega je potrebno soglasje nadzornega sveta, bi moral nadzorni svet dati soglasje v ustreznem roku, sicer mora obvladujoča družba ponoviti navodilo, če soglasja ni. Nadzorni svet obvladujoče družbe mora zlasti paziti, da je odvisni družbi poravnana vsaka med trajanjem pogodbe nastala izguba, če ta ni poravnana iz drugih skladov, v katere je bil odveden dobiček med trajanjem pogodbe. Če je odvisna družba dala obvladujoči družbi v zakup obrat svoje družbe ali mu ga drugače prepustila, mora obvladujoča družba poravnati letno izgubo nastalo med trajanjem pogodbe, če dogovorjena protidajatev ne zadostuje za to kritje (2. odst. 542. člena ZGD-1).

Pri opravljanju nadzorne funkcije mora nadzorni svet posebej nadzorovati upravo, da le-ta pravilno in skrbno daje navodila odvisni družbi. Če se kršijo omenjene obveznosti, so ob upravi obvladujoče družbe lahko odgovorni tudi člani nadzornega sveta, ki morajo kot solidarni dolžniki povrniti nastalo škodo odvisni družbi. Člani nadzornega sveta se lahko odvežejo krivde (ekskulpirajo) le, če dokažejo, da so pravilno in skrbno izpolnjevali svoje obveznosti nadzora. Ti zahtevki zastarajo v petih letih.

Zakon posebej ureja odgovornost nadzornega sveta odvisne družbe. Člani nadzornega sveta odvisne družbe jamčijo kot solidarni dolžniki, če so poslovali tako, da so kršili svoje dolžnosti.⁵ Ob dvomu ali so pravilno in skrbno izpolnjevali dolžnosti, morajo to dokazati (1. odst. 544. člena ZGD-1). Nadzorni svet je zlasti odgovoren, če daje soglasje k določenim ukrepom uprave. Soglasje ne odvezuje krivde (ekskulpira) uprave za odškodninsko odgovornost, vendar lahko ob tem nastane situacija, ko člani nadzornega sveta odgovarjajo za škodo skupaj z upravo. Podobna ureditev je v nemškem pravu.⁶

3. ZAVAROVANJE ODGOVORNOSTI ČLANOV NADZORNIH SVETOV

Pri zavarovanju odgovornosti srečujemo troje pravnih razmerij:

- prvo je tako imenovano odgovornostno ali odškodninsko razmerje, ki nastane zaradi povzročene škode med

povzročiteljem in oškodovancem;

- drugo je zavarovalno razmerje, ki je urejeno z zavarovalno pogodbo med povzročiteljem (zavarovancem) in zavarovalnico. Pravice in obveznosti pogodbenih strank so določene v Obligacijskem zakoniku in zavarovalni pogodbi (polici in v pogojih zavarovanja), ki morajo biti v skladu z zakonom, ki vsebuje pretežno ius cogens (prisilne) norme;
- tretje je kritno razmerje, ki se oblikuje med oškodovancem in zavarovalnico na podlagi zavarovanja odgovornosti, ki ga ureja zakon v okviru institucije neposredne pravice oškodovanca, da terja plačilo odškodnine od zavarovalnice in pravico do neposredne tožbe (actio directa).

3.1. Pojem zavarovanja odgovornosti

S problemom zagotavljanja odškodnine se ukvarja zavarovalništvo kot specifična gospodarska dejavnost, ki skrbi za varstvo pred ekonomskimi posledicami škodnih dogodkov. Škodne posledice, če že nastanejo in jih ni mogoče popolnoma preprečiti, se najlažje odpravijo, če se jih odpravlja skupno, vzajemno in če odprava škode leži na solidarnosti vseh, ki so zaradi škode prizadeti ali so neposredno udeleženi pri škodi s svojim premoženjem. Vzajemnost, solidarnost, zakon velikih števil, disperzija rizika so temeljna načela institucije premoženjskega in osebnega zavarovanja.⁷ Zavarovanje je pomembna institucija v družbenem in gospodarskem življenju, ki zagotavlja ekonomsko varnost, ko se z njegovo pomočjo oblikuje skupen sklad sredstev, s katerim se ohranja vrednost lastninskega premoženja posameznega subjekta v primeru nepredvidenih škodnih dogodkov. Posebna oblika zavarovanja je zavarovanje pred odgovornostjo oziroma zavarovanje odgovornosti, ki ima splošne značilnosti premoženjskega zavarovanja⁸. Zavarovanje odgovornosti je predvsem namenjeno zaščiti posameznega subjekta pred odškodninskimi zahtevki tretjih oseb.

Danes se v praksi v glavnem uveljavljata dva sistema zavarovanja odgovornosti članov nadzornega sveta: ameriško zavarovanje odgovornosti Directors and officers liability insurance (D&O) in nemško-švicarski sistem zavarovanja pred odgovornostjo prilagojen evropski zavarovalni misli in praksi.⁹

Zavarovanje članov uprave (posloводства) in članov nadzornega sveta temelji na enakih izhodiščih, upoštevajoč različne vloge obeh organov v družbi in različnost nalog.¹⁰

V Republiki Sloveniji so se posamezne zavarovalnice začele ukvarjati s zavarovanjem odgovornosti članov uprave in članov nadzornega sveta po načelih, ki veljajo za zavarovanje čiste premoženjske škode pri zavarovanju splošne civilne odgovornosti.¹¹

3.2. Predmet zavarovanja odgovornosti članov nadzornega sveta

Omenjeno zavarovanje odgovornosti članov nadzornega sveta zajema praviloma le zakonsko odgovornost zavarovanih članov nadzornega sveta za premoženjsko škodo, za katero nadzorni svet odgovarja na podlagi kršitev zakonskih določb o skrbnosti nadziranja poslov družbinega podjetja in zastopanja družbe ter pri izvrševanju obveznosti iz aktov družbe kot nadzorni organ družbe, ki je sklenitelj zavarovanja (zavarovalec).¹²

Zavarovanje krije vso odškodnino in stroške postopka, ki jih morajo plačati člani nadzornega sveta za škodo povzročeno družbi, razen ob določenih primerih odškodninske odgovornosti, ki so v zavarovalnih pogojih izključeni. Med stroške običajno zavarovalni pogoji prištevajo sodne stroške, stroške odvetnikov, ekspertiz, ugotavljanja škode in podobno. Zavarovalni pogoji opredeljujejo pojem družbe in pojem članov nadzornega sveta v povezanih družbah¹³. Če gre za povezane družbe, se kot zavarovanci štejejo tudi člani nadzornega sveta odvisnih družb pri dejanskem koncernu oziroma pogodbenem koncernu. Zavarovalni pogoji običajno določajo, da so člani nadzornega sveta odvisne družbe sozavarovani, če obvladujoča družba oziroma nadzorni svet obvladujoče družbe razpolaga z več kot 50 odstotki glasov v odvisni družbi. V določenih primerih so člani nadzornega sveta odvisnih družb tudi sozavarovani, če ima obvladujoča družba več kot 20 odstotkov glasov, vendar mora biti izkazano, da ima nadzorni svet obvladujoče družbe bistveni vpliv na vodenje poslov odvisne družbe.¹⁴ Zavarovanje krije vse odškodninske zahtevke, ki so bili naslovljeni na člane nadzornega sveta kot zavarovance v času trajanja zavarovalne pogodbe. Bistveni pogoj za zavarovalno kritje je, da so odškodninski zahtevki naperjeni zoper člane nadzornega sveta nastali zaradi kršitve zakonskih dolžnosti članov nadzornega sveta pri opravljanju nadzora nad vodenjem poslov v času trajanja zavarovalne pogodbe.

V teoriji zavarovalnega prava je še vedno sporno, kaj se šteje za zavarovalni primer pri zavarovanju odgovornosti. Zavarovalni primer v premoženjskem zavarovanju je vedno nastanek škode, pri določenih zavarovanjih pa se kot zavarovalni primer šteje nastanek vzroka škode. Pri zavarovanju odgovornosti je možno upoštevati kot zavarovalni primer vzrok za nastanek škode, nastanek škode in uveljavljanje odškodnine.¹⁵ Nastanek škode, ki je praviloma zavarovalni primer pri preostalih oblikah premoženjskega zavarovanja, se pri zavarovanju odgovornosti v tujini ne uporablja. Kot zavarovalni primer se pri zavarovanju odgovornosti praviloma šteje uveljavljanje odškodninskega zahtevka (claims-made), izjemoma pa tudi nastanek vzroka za povzročitev škode.^{16 in 17}

3.3. Izključitve iz zavarovanja odgovornosti

Najpomembnejša vprašanja, ki so predmet številnih sporov pri zavarovanju odgovornosti članov nadzornega sveta, so tako imenovane izključitvene klavzule, ki izključujejo posamezne odškodninske zahtevke. Če je zahtevk iz zavarovanja izključen, je zavarovalnica oproščena vseh svojih obveznosti. Vse izključitve so izrecno našteje v pogojih zavarovanja; poznamo jih kot "klavzule o izključitvi rizika".¹⁸ Sam sistem klavzul je v pogojih različen. Skupno za vse je vprašanje dokazovanja tistega dejstva, ki zavarovalnico oprošča njenih obveznosti. O tem je v tuji literaturi mnogo razprav in sodnih odločb.

Povečini se pravilno ugotavlja, da mora zavarovalnica dokazati okoliščine, ki izključujejo njeno obveznost poravnave škode¹⁹. V nemškem pravu nosi breme tega dokaza zavarovalnica. Dokazati pa mora okoliščine, ki imajo za posledico izključitev zavarovalnega jamstva. To pravilo velja za vse izključitvene klavzule, tudi za tiste, ki imajo samo pojasnjevalni značaj, npr. klavzula o pomenu določenega pojma v zavarovalnih pogojih. Pri večini

izključitvenih klavzul ni pomembno ravnanje zavarovanca, temveč obstoj določenega stanja. Zadostuje dokaz, da je škoda nastala iz določenega vzroka oziroma na določen način, ki je po zavarovalnih pogojih izključen iz zavarovanja; praksa dovoljuje izrecni dogovor, da nosi pri posameznih izključitvah breme dokazovanja oškodovanec.

Iz omenjenega zavarovanja se praviloma izključujejo zahtevki, ki so naperjeni zoper nadzorni svet zaradi dejanj, ki so jih storili v zvezi z ustanovitvijo družbe. Zavarovalnice izključujejo tovrstne odškodninske zahtevke zaradi tega, ker gre za dejanja, ki so praviloma na meji namerno povzročene škode. To so dejanja, ki so podrobneje opredeljena v 203., 204. in 479. členu ZGD-1.²⁰ Izključeni so tudi odškodninski zahtevki, ki jih stori nadzorni svet v času vodenja likvidacijskega postopka. To velja tako za redno likvidacijo kot za prisilne oblike likvidacije.

Zavarovalnica krije škodo, ki bi jo morali plačati člani nadzornega sveta družbi, do višine zavarovalne vsote, pri čemer so vedno izključeni vsi zahtevki v zvezi s pogodbeno kaznijo, denarno kaznijo in zahtevki, ki imajo kakršenkoli značaj kazenske sankcije. Zavarovanje krije tudi stroške, ki so storjeni po načelu vestnosti in poštenosti v zvezi s izterjavami oškodovanja družbe. V izjemnih primerih lahko zavarovanje krije stroške, ki niso povezani z uveljavljanjem odškodnine neposredno, vendar imajo določeno vzročno zvezo, npr. stroški kazenskega postopka, v katerem se ugotavlja, ali je storjena kršitev zakonske dolžnosti in bi obsodba imela za posledico odškodninsko odgovornost. Plačilo odškodnine in stroški ne smejo preseči zavarovalne vsote.

Pri zavarovanju odgovornosti članov nadzornega sveta se zavarovatelji praviloma dogovarjajo z zavarovanci o franšizi (samopridržaj), kar pomeni oprostitev zavarovalnice, da plača škodo do določenega zneska ali za pravico, da od odškodnine odbije določen odstotek (coinsurance clause)²¹.

V zavarovanju odgovornosti franšiza pomeni, da ima zavarovalnica pravico odšteti določen znesek odškodnine, ki jo plača zavarovancu ali tretji oškodovani osebi ali pa da sploh ne plača škode do določenega zneska²². Pri zavarovanju odgovornosti se teorija še posebej zavzema za franšizo zlasti, ker prav pri tem zavarovanju lahko zavarovanec s svojim prizadevanjem in skrbnostjo prispeva k večji varnosti. Njegova skrb bi bila vsekakor manjša, če bi zavarovanje pokrivalo vse posledice njegovega ravnanja. O višini franšize se pri zavarovanju odgovornosti članov nadzornega sveta praviloma zavarovanec in zavarovalnica dogovarjata glede na okoliščine konkretne situacije. Višina dogovorjene franšize vpliva na višino premije.

Iz zavarovanja odgovornosti članov nadzornega sveta za škodo, povzročeno družbi, so izključeni vsi odškodninski zahtevki, ki so posledica kaznivih dejanj ali kršitev zakonskih predpisov, bodisi da je omenjena kršitev nastala s protizakonitim ravnanjem ali z opustitvijo. Omenjena izključitvena klavzula je posledica prepovedi protipravnih ravnanj in je razumljivo, da zavarovalnica ne more prevzeti odgovornosti za posledice nezakonitega ali protipravnega delovanja članov nadzornega sveta. Tu moramo takoj opozoriti, da omenjena klavzula ni tako nesporna kot se zdi na prvi pogled. Razumljivo je, da posledice kaznivih dejanj niso krite z zavarovanjem odgovornosti. Vendar v praksi ni jasno, ali zavarovanje krije posledice, ki so nastale s kršitvijo predpisov, ki imajo značaj gospodarskega prestopka. Prav tako je lahko dejanje storjeno s kršitvijo dobrih poslovnih običajev ali s kršitvijo poslovne morale. Menimo, da je potrebno omenjeno izključitveno klavzulo

omejiti le na kazniva dejanja, ne pa na druge kršitve, kot so kršitev dobrih poslovnih običajev in morebitni gospodarski prestopki.

Iz zavarovanja so izključeni vsi odškodninski zahtevki v zvezi s plačilom denarne kazni ali odškodnine, ki ima značaj kaznovanja, kot so različne oblike penalov, ki jih določa sodišče ali pa so določeni v zakonu. Gre za zahtevke, ki nimajo naravo nadomestila škode, temveč plačila kazni, ne glede na to, ali so kazni določene z zakonom ali pa z odločbo pristojnega organa. Tu gre za klasično izključitev, ki jo poznamo kot univerzalno izključitev na področju zavarovanja nasploh. Izključeni so tudi zahtevki, ki jih zaradi nepravilnosti v poslovanju uveljavlja državni nadzorni organ (regulatory agency exclusion).

V zvezi z denarnimi kaznimi zavarovalni pogoji izključujejo tudi plačilo denarnih zneskov, ki bi bili povezani z raznimi oblikami prevar, odškodnin zaradi obrekovanja, žalitev (libel and slander), kršitvijo dobrih poslovnih običajev oziroma kršitvijo poslovne morale. Sem štejemo tudi zlorabo položaja oziroma pravic.

Zavarovalnica tudi ne krije odškodninskih zahtevkov, ki bi bili naslovljeni na nadzorni svet zaradi kršitve poklicnih dolžnosti, ki pa niso povezane z dejavnostjo zavarovane družbe. To so praviloma odškodninski zahtevki, za katere odgovarjajo člani nadzornega sveta kot poklicni strokovnjaki, vendar za škodo, ki je niso storili pri nadzoru vodenja družbe, temveč v okviru svoje poklicne dejavnosti, npr. član nadzornega sveta je kot pravnik dal napačen pravni nasvet tretji osebi mimo svoje funkcije v članstvu nadzornega sveta. To so ravnanja, ki jih člani nadzornega sveta opravijo za tretjo osebo v svojem imenu, za svoj račun oziroma v imenu in za račun tretje osebe, ki pa ni zavarovana družba (personal profit). Tovrstni odškodninski zahtevki se lahko zavarujejo v okviru poklicne odgovornosti pri posameznem poklicu.

Pri zavarovanju članov nadzornega sveta je iz zavarovanja odgovornosti izključen odškodninski zahtevek za škodo, ki je posledica nepravilnega ali nezadostnega zavarovanja. To je npr. škoda, ki bi nastala družbi zaradi tega, ker za nadzorni svet ni sklenila ustreznega zavarovanja ali pa je sklenila nepravilno zavarovanje, npr. pri zavarovanju stvari, ki je sklenjeno na nižjo zavarovalno vsoto, kot je realna dejanska vrednost zavarovane stvari (podzavarovanje). Prav tako so v zvezi z zavarovanjem izključene vse škode, ki bi nastale zaradi tega, ker ni zavarovala določeno stvar kljub zakonski dolžnosti zavarovanja, npr. opustila zavarovanje avtomobilske odgovornosti motornega vozila, ki je povzročilo škodo tretji osebi. Omenjena opustitev ne krije zavarovanje odgovornosti in jo ni možno zavarovati.

Iz zavarovanja odgovornosti so izključene vse škode, ki bi bile povezane z nelojalno konkurenco. Tu gre predvsem za škode zaradi kršitve zakona o varstvu konkurence. Nadzorni svet lahko krši predpise o kartelih oziroma stori dejanje nelojalne konkurence ali nedovoljene špekulacije. Vse posledice kršitve zakona o varstvu konkurence in tržnega prava so izključene iz zavarovanja. Zavarovanje ne more kriti v nobenem primeru škodo, ki jo družba utрпи na trgu s protizakonitim dejanjem. Vsa dejanja, ki pa so v nasprotju z zakonom o varstvu konkurence, so protipravna, ne glede na to ali so namerna ali zakrivljena dejanja.

Zavarovanje odgovornosti tudi ne krije škode, ki bi bila povzročena družbi zaradi nepravilnih ali pa neprimernih

izplačil oziroma storitev v zvezi s provizijami, nagradami ali delitvijo dobička ali drugimi oblikami nudenja ugodnosti tretjim osebam. Zlasti so iz zavarovanja izključeni zahtevki za škodo, ki bi jo člani nadzornega sveta povzročili z vplivanjem na upravo, da plača prispevke političnim strankam doma ali v tujini. Omenjena dejanja sicer niso nezakonita, a niso v funkciji opravljanja gospodarske dejavnosti. Na področju trgovanja z poslovnimi deleži oziroma delnicami in drugimi vrednostnimi papirji zavarovalnice izključujejo škode, nastale zaradi neprimerne ponudbe za nakup vrednostih papirjev (takeover context). Škoda je izključena iz zavarovanja, če je podana ponudba, ki presega tržno vrednost papirjev v trenutku dajanja ponudbe. Z omenjeno klavzulo se praviloma želi izključiti riziko špekulacij z vrednostnimi papirji. V zvezi s pravnim prometom z vrednostnimi papirji zavarovalnica izključuje iz omenjenega zavarovanja škodo, ki bi nastala zaradi dejanj ali pa ravnanj oziroma nudenja določenih premoženjskih vrednosti osebam ali organizacijam z namenom, da se preprečijo sovražni prevzemi, ne glede na to, ali je obstajala dejanska nevarnost za prevzem in ali je takšna dajatev ali storitev imela uspeh v smislu preprečenja sovražnega prevzema. Posebna izključitev, ki prav tako pomeni klasično univerzalno izključitev vseh odškodninskih zahtevkov, so škode, ki imajo naravo ekoloških škod. Iz omenjenega zavarovanja so izključene vse škode, ki so v kakršnikoli povezavi z jedrskim delovanjem. To so škode, ki so izključene praktično iz vseh vrst splošnih zavarovanj in jih je možno zavarovati samo pod posebnimi pogoji v okviru zavarovanja jedrske škode.

Pri zavarovanju odgovornosti članov nadzornega sveta v kapitalskih družbah se pogosto pojavlja v praksi tudi situacija, ko član nadzornega sveta posredno ali neposredno spodbudi postopek uveljavljanja odškodnine pri zavarovalnici na podlagi omenjenega zavarovanja. Praviloma pri splošnih vrstah zavarovanja pred odgovornostjo takšna iniciativa ali pa vzpodbuda, ki jo daje povzročitelj, to je zavarovanec oškodovancu, nima nobenih posledic, če omenjena pobuda ne pomeni tudi priznanja utemeljenosti odškodninskega zahtevka. Pri specifičnem zavarovanju odgovornosti članov nadzornega sveta pa zavarovalnice izključujejo odškodninske zahtevke, ki bi jih vzpodbudil ali iniciral nadzorni svet tako, da bi oškodovancu predlagal uveljavljanje odškodninskega zahtevka. Vzpodbujanje pomeni tudi dajanje podatkov oziroma vplivanje na oškodovanca, da vložijo odškodninski zahtevek. Pri tem zavarovalnice odklanjajo odškodninski zahtevek, če nadzorni svet sicer sam ni vzpodbujal oškodovanca, da uveljavlja odškodnino, temveč so to storili drugi pripadniki družbe, npr. njene strokovne službe. V primeru omenjene izključitve obstaja praviloma izjema, da so kriti tisti odškodninski zahtevki družbe, katerih uveljavljanje vzpodbujajo državni ali nadzorni organi ali neodvisni delničarji oziroma družbeniki. Neodvisni delničarji oziroma družbeniki se nikakor ne štejejo za člane odvisne družbe ali poslovni partnerji določenega poslovnega sistema.

Iz zavarovanja so izključene tudi škode, ki bi bile posledica kršitve poslovnih tajnosti, zlasti posredovanja notranjih informacij.

3.4. Obveznosti v primeru zavarovalnega primera

Zavarovalec (družba) oziroma zavarovanec (član nadzornega sveta) morata v najkrajšem času sporočiti

zavarovalnici uveljavljanje odškodninskega zahtevka oškodovanca. V konkretnem primeru je to odškodninski zahtevak, ki ga naslovi družba na člane nadzornega sveta, ali izjemoma drugi oškodovanec npr. delničar ali upnik, če so za to izpolnjeni pogoji, na podlagi katerih je mogoče terjati plačilo škode neposredno od člana nadzornega sveta, npr. škoda povzročena z kaznivim dejanjem. Zavarovalni pogoji določajo praviloma kratke roke za prijavo škodnega dogodka²³.

V zavarovalnih pogojih zavarovalnice praviloma zahtevajo, da nadzorni svet oziroma član nadzornega sveta ne sme zavrniti odškodninskega zahtevka in prav tako ga ne sme priznati ali pa še manj plačati. Klavzula o prepovedi zavrnitve odškodninskega zahtevka pravi, da zavarovanec ne sme po svoji presoji zavrniti odškodninskega zahtevka, temveč mora o postavljenem odškodninskem zahtevku obvestiti zavarovalnico, sam pa se mora vzdržati kakršnihkoli izjav. Njegova obveznost je, da sodeluje z zavarovalnico, pri tem pa pazi, da ne bi s kakšnim konkludentnim dejanjem zavarovalnici onemogočil izvensodno poravnavo. Če bi namreč postavljeni zahtevak sam zavrnil, bi zavarovalnici lahko povzročil škodo zaradi nepotrebno nastalih pravnih stroškov.

Prav tako zavarovanec, to je nadzorni svet, ne sme priznati ali plačati v celoti oziroma delno odškodninskega zahtevka (prepoved poravnave).

3.5. Sklepna razmišljanja o zavarovanju odgovornosti članov nadzornega sveta

Z zakonom opredeljena osebna odgovornost članov nadzornega sveta v družbah zlasti kapitalskih d.d. in d.o.o. je kogentne narave. Posledično člani nadzornega sveta pogosto niso sposobni s svojim premoženjem poravnati škodo povzročeno družbi, posredno pa tudi družbenikom oziroma delničarjem in upnikom ter delavcem. Kršitve zakonskih dolžnosti oziroma obveznosti, ki izhajajo iz statuta d.d. ali družbene pogodbe d.o.o. so pogosto posledica objektivnih okoliščin in jih nadzorni svet ne more obvladati. Zavarovanje odgovornosti nudi dvojno zaščito, tako članom nadzornega sveta kot tudi družbi, članom nadzornega sveta v tem smislu, da jih varuje pred odškodninskimi zahtevki, ki bi izničili premoženje članov nadzornega sveta in sočasno družbi, glede na to, da pogosto člani nadzornega sveta ne razpolagajo s premoženjem, s katerim bi lahko bila nadomeščena škoda družbi. S tem zavarovanjem se družbi zagotavlja nadomestilo škode tako s pravnega kot z ekonomskega vidika. Zavarovanje odgovornosti članov nadzornega sveta se v osnovi bistveno ne loči od preostalih oblik zavarovanja poklicne odgovornosti, ki jih poznamo pri odvetnikih, notarjih in podobno. Omenjeno zavarovanje je koristna institucija in na nek način posredno izenačuje vse člane nadzornega sveta, kajti sicer bi pri realizaciji odškodninske odgovornosti brez zavarovanja, v bistvu škodo plačali le tisti člani omenjenih organov, ki imajo premoženje. Iz sociološkega vidika zavarovanje varuje člane nadzornega sveta, da se izognejo situaciji, v kateri bi oni in člani njihovih družin bili v breme družbe, zlasti če bi odškodninski zahtevak bil poplačan z njihovim celotnim premoženjem. Zavarovanje omogoča omenjenim osebam, da se čutijo svobodnejše pri opravljanju svojega poklicnega dela. Zavarovanje odgovornosti nudi tudi varstvo pred stroški sodnih postopkov in organiziranju obrambe pred neutemeljenimi odškodninskimi zahtevki²⁵. Zavarovalnica je institucija, ki s plačilom stroškov odvetnikov oziroma nudenjem strokovne pomoči pri obrambi, varuje člane nadzornega sveta pred

odškodninskimi zahtevki in tudi organizira obrambo v primeru, kadar so zahtevki neutemeljeni.

Glede na možnost uvajanja enotirnega sistema upravljanja v gospodarskih družbah, bodo zavarovalnice verjetno prilagodile svoje pogoje glede na različni status članov v upravnem odboru gospodarske delniške družbe.

3.6. Nekatera stališča glede D&O zavarovanj

Zavarovanje odgovornosti je posebna vrsta premoženjskega zavarovanja, pri kateri gre za zavarovanje pred odgovornostjo za škodo, povzročeno na stvareh ali osebah. Primarno je namenjeno varstvu posameznega subjekta pred odškodninskimi zahtevki tretjih oseb. Daje tako imenovano **pasivno zaščito** glede na to, da zavarovalnica zagotavlja zavarovancu povrnitev škode, ki izhaja iz njegove odgovornosti nasproti tretji osebi.⁰ S to vrsto zavarovanja je krita odgovornost fizične ali pravne osebe nasproti tretji osebi za škodo, ki jo je po pravilih o povzročitvi škode zavezana povrniti. Pri tem ni bistvene razlike, ali je odgovornost posledica protipravnega ravnanja ali določenega dogodka, za katerega je povzročitelj odgovoren. Zavarovanje krije odgovornost ne glede na to, ali odgovornost temelji na načelu krivde oziroma predpostavljene krivde ali pa na načelu objektivne odgovornosti (odgovornost brez krivde). Zavarovanje zajema obveznost zavarovanca, da poravna škodo, ki nastane zaradi škodljivega dogodka, zaradi katerega je zavarovanec odgovoren s tem, da namesto zavarovanca zagotovi izplačilo odškodnine oškodovancu.⁰

Zavarovanje odgovornosti članov organov vodenja ali nadzora oz. t.i. D&O zavarovanje v nekaterih elementih odstopa od klasičnega zavarovanja odgovornosti. Npr. pri prvem ne gre nujno za odgovornost zavarovanca nasproti tretji osebi, temveč so najpogostejše t.i. »notranje tožbe«, kjer sta tožeča in tožena stranka zavarovana po isti zavarovalni polici. Prav tako se razlikuje po trenutku, ki je določen kot nastanek zavarovalnega primera in še po čem. Prav tako je pri D&O zavarovanju zavarovana tako imenovana **čista premoženjska škoda**, to je škode, ki jo oškodovanec pretrpi na svojih premoženjskih pravicah, ki pa ne zadevajo stvari in osebe. Gre praviloma vedno za premoženjske pravice, ki se dajo ovrednotiti v denarju.⁰

Pri zavarovanju članov uprave in nadzornega sveta gre za škodo, ki jo le-ti povzročijo z napačnimi odločitvami oziroma opustitvijo potrebnega ravnanja pri vodenju poslov oziroma nadzora na vodenje poslov. Praviloma bo to škoda, katere posledice bodo izguba v gospodarski družbi, zmanjšanje dobička in s tem tudi zmanjšanje dividend pri delničarjih oziroma družbenikih, ali pa škoda pri tretjih osebah, ki jo mora družba povrniti⁰, lahko tudi škoda iz delovnopravnih razlogov (nepravilno odpuščanje, mobbing, ...). Škoda lahko nastane zaradi napačnih poslovodnih odločitev uprave oziroma zaradi opustitve nadzorne funkcije nad poslovodnimi organi v družbi. Prav tako lahko nastane škoda družbi, družbenikom ali upnikom zaradi napačne strateške ali osrednje

⁰Š. Ivanjko, Nadzorni sveti in upravni odbori, GV Založba, 2010, str. 259.

⁰Ibidem, str. 260.

⁰Ibidem, str. 265.

poslovne odločitve, ki jo poslovodni organi uresničijo na podlagi usmeritev nadzornih svetov. Poslovodni organi bodo pogosto povzročili škodo zaradi napačnega poslovnega odločanja na področju organiziranja in vodenja poslov družbe. Prav tako lahko škoda nastane zaradi napačnega upravljanja poslovnih funkcij pri izvajanju tržno-finančno-kadrovskih odločitev.⁰

Člani organov družbe so lahko odgovorni za škodo, povzročeno zaradi napačne tehnološke izbire, napačne tržne odločitve in zaradi napačne izbire osrednjih, vodilnih ali strokovnih kadrov, zaradi škodljivega vpliva na okolje ali pa povzročene škode potrošnikom. Škodne nevarnosti, ki lahko nastanejo v okviru poklicne funkcionalne odgovornosti članov organov družbe, so raznovrstne in so lahko posledica različnih vzrokov.

Namen D&O zavarovanja pa ni zgolj premoženjsko varstvo članov organov oz. organov kot celote, temveč ob tem nudi tudi:

- zaščito delničarjem in družbi kot celoti, ko ta utрпи škodo zaradi nedopustnega ravnanja članov organov oz. organov;
- zaščito delničarjem in družbi kot celoti, ko bi morala ta plačati škodo iz lastnih sredstev;
- zaščito vodilnih zaposlenih, da lahko ravnajo bolj samostojno;
- zaščito fizičnih in pravnih subjektov, ki so utrpeli škodo zaradi določenega ravnanja managementa in slednji niso finančno zmožni povrniti celotne škode;
- hkrati pa nudi določeno prednost pri iskanju kvalitetnega vodstvenega kadra.

Nikakor pa D&O zavarovanje ne razbremeni članov organov vodenja ali nadzora njihove odgovornosti, gre le za »podporo« pri povrnitvi povzročene škode.

D&O zavarovanje se lahko sklene na dva načina, in sicer:

- kot **zavarovanje individualne osebe**, kjer je **sklenitelj fizična** oseba, ki načeloma plačuje premijo in

⁰Tbidem, str. 265.

⁰Tbidem, str.265.

- kot **korporativno zavarovanje**, kjer je **sklenitelj družba** in le-ta plačuje premijo. Pri korporativnem zavarovanju je **sklenitelj družba** in so **zavarovani vsi vodilni zaposleni v tej družbi** (večinoma vsakokratni člani organov vodenja ali nadzora – včasih tudi člani organov odvisnih družb, vendar je to potrebno preveriti v vsakokratnih splošnih pogojih) in **tudi družba**. Slednje pomeni, da je s polico načeloma krita tudi škoda izhajajoča iz zahtevkov, ki bi jih npr. naperili delničarji proti družbi. Pri individualnem zavarovanju pa so kriti odškodninski zahtevki, ki so naperjeni s strani tretjih, tisti s strani družbe pa le pod nekoliko strožjimi pogoji, niso pa kriti odškodninski zahtevki, ki so naperjeni zoper družbo temveč le zoper posameznega člana, ki je sklenil zavarovanje. Zahtevki zoper družbo pa so kriti pri korporativnem zavarovanju kot je bilo omenjeno že zgoraj. Pomeni pa korporativno zavarovanje zavarovanje **zgolj tega organa** in s tem člana organa, kot člana organa v tej družbi in ne zavarovanja njegovega morebitnega članstva v organih drugih družb. Slednje pa nudi individualno zavarovanje, ki je razvito predvsem med neizvršnimi »non-executive« direktorji, ki opravljajo več funkcij v različnih družbah in to zavarovanje **nudi kritje za vsako izmed funkcij, ki jih opravljajo** v organih vodenja in nadzora. Pomembna razlika med obema je v višini kritja. Pri individualnem zavarovanju je **limit namenjen le zavarovancu** in se ne deli na ostale zavarovance, namenjen je izključno enemu. Pri korporativnem pa se **kritje deli med vse ostale zavarovance**.

Pomembno pa je opozoriti tudi na dejstvo, da lahko zavarovalnica pri korporativnem zavarovanju odkloni kritje zaradi naklepnega ravnanja zavarovancev, pri čemer pa se lahko pojavi težava, saj lahko ravna naklepno npr. samo en član organa in bi s tem izgubil kritje organ kot celota, zaradi česar bi bilo nujno vključiti t.i. »non-imputation« klavzulo.

Seveda pa je potrebno preveriti splošne pogoje posameznih zavarovalnic, kjer so natančno določeni zavarovalni predmet, zavarovanci, obseg zavarovanja, način plačila premije ter ostale podrobnosti, ki jih je drugače težko

Pristojnosti za sklepanje zavarovanja

Kar se tiče sklenitve individualnega zavarovanja je le-to pristojen skleniti član organa sam in za to ne potrebuje soglasja družbe, gre namreč, kot že ime pove, za individualno zavarovanje, pri katerem je sklenitelj (zavarovalec) in zavarovanec on sam ter tudi sam plačuje premijo – tako določajo tudi splošni pogoji (npr. Splošni pogoji zavarovanja odgovornosti vodstvenih delavcev Zavarovalnice Maribor O-VD-01/08).

Vprašanje pristojnosti za sklepanje korporativnega D&O zavarovanja pa je nekoliko sporno. Vprašanje je namreč, ali je za sklenitev tovrstnega zavarovanja pristojna uprava, ki zastopa in predstavlja družbo ter vodi njene posle, kot določata 265. in 266. člen ZGD-1 ali za to potrebuje soglasje skupščine oz. podlaga v statutu. Tovrstno vprašanje se pojavlja tudi v primerljivih pravnih sistemih, natančneje Avstriji in Nemčiji. V obeh državah je bistveno vprašanje, ali gre pri plačevanju premije za tovrstno zavarovanje nadzornega sveta za plačilo članom nadzornega sveta, ali ne (113. člen AktG). Tudi pri nas bi se lahko postavilo podobno vprašanje, in sicer, če gre za plačilo članom NS po 284. členu ZGD-1. Nemško Zvezno sodišče ni zavzelo popolnoma jasnega stališča in je vprašanje pustilo odprto, vendar ga je zavzela teorija, ki meni, da pri tem ne gre za plačilo članom NS. To pojasnjujejo z argumentacijo, s katero se da strinjati, in sicer, da kakršnokoli plačevanje zavarovalne premije ne pomeni plačila člana NS, vendar se kot takšno šteje le zavarovanje, pri katerem je izrecno zgolj en član zavarovanec, kot npr. življenjsko zavarovanje, pokojninsko zavarovanje itd. Skupinska zavarovanja, kot je tudi korporativno zavarovanje, pa v to skupino ne spadajo, tu gre namreč za zavarovanje, kjer so kot zavarovanci označeni vsakokratni (nekdanji, sedanji in bodoči) člani organov vodenja ali nadzora. Pri tovrstnih zavarovanjih namreč manjka element individualizacije zavarovanca, tudi premija ni izračunana na njegovi podlagi, temveč na podlagi podatkov o družbi (finančnega stanja, uspešnosti poslovanja, rizičnosti, dejavnosti s katero se ukvarja, bilanc itd.). Kar je skoraj najpomembnejše, pa je to, da je večina koristi iz tega zavarovanja na strani družbe in delničarjev in ne na strani posameznih članov organov.

Nemško finančno ministrstvo zavzema stališče, da se plačila zavarovalnih premij za člane organov s strani družbe ne rabijo prijaviti kot davčno upoštevan dohodek, če gre za skupinsko/korporativno zavarovanje. Slednje bi pomenilo, da v kolikor bi družba plačevala individualno zavarovanje, bi šlo za prejemek člana NS, za kar bi moralo biti podano tudi soglasje skupščine oz. podlaga v statutu.

- a.) V kolikor se torej plačilo premije s strani družbe šteje kot prejemek člana NS je potrebno soglasje skupščine ali podlaga v statutu (tako tudi Hüffer v komentarju AktG 133. člen).**

- b.) V kolikor se ne upošteva kot prejemek, ima uprava sama pristojnost skleniti tovrstno zavarovanje. Menimo, da se plačevanje premije za korporativno zavarovanje iz zgoraj naštetih razlogov ne šteje kot prejemek članov NS in je za sklenitev tovrstnega zavarovanja pristojna uprava in ne potrebuje soglasja. V primeru sklenitve individualnega zavarovanja pa je potrebno soglasje skupščine oz. podlaga v statutu.**

4. VPRAŠANJA ZA PREVERJANJE ZNANJA

1. Kakšno je razmerje nadzornega sveta do uprave družbe?
2. Kateri predpisi urejajo odškodninsko odgovornost v slovenskem pravu?
3. Kateri predpisi urejajo položaj in odgovornost članov nadzornega sveta?
4. Katere so predpostavke za nastanek odškodninske obveznosti člana nadzornega sveta?
5. Ali člani nadzornega sveta odgovarjajo po načelu krivdne odgovornosti, objektivne odgovornosti ali predpostavljene krivde?
6. Komu primarno odgovarjajo člani nadzornega sveta?
7. Ali člani nadzornega sveta odgovarjajo neposredno tudi upnikom družbe?
8. Če družba plača škodo tretjim osebam ali ima regresno pravico do člana nadzornega sveta, če je član nadzornega sveta odgovoren za takšno škodo?
9. Ali družba lahko pobota odškodninski zahtevek zoper člana nadzornega sveta v terjatvi s terjatvijo člana nadzornega sveta in v kakšnem času?
10. Ali skupščina družba lahko članu nadzornega sveta oprosti odgovornost za škodo, povzročeno družbi?
11. Kaj pomeni solidarna odgovornost članov nadzornega sveta?
12. Kako mora član nadzornega sveta ravnati, da ne bi bil odškodninsko odgovoren?
13. Ali je mogoče zavarovati odškodninsko odgovornost članov nadzornega sveta?
14. Zavarovanje pred odgovornostjo je premoženjsko ali osebno zavarovanje?
15. Zavarovalnica pri zavarovanju pred odgovornostjo izplačuje zavarovalnino ali odškodnino?
16. Ali družba pri sklenitvi zavarovalne pogodbe o zavarovanju odgovornosti nastopa kot zavarovalec ali zavarovanec?
17. Če družba plača premijo za zavarovanje odgovornosti člana nadzornega sveta, ali ima plačilo premije naravo bonitete za člana nadzornega sveta?
18. Če je član nadzornega sveta povzročil škodo namenoma, ali je mogoče tako škodo zavarovati?
19. Kaj je to čista premoženjska škoda?
20. Ali zavarovalnica plača škodo, za katero je odgovoren član nadzornega sveta neomejeno?
21. Kakšna je razlika med nezgodnim zavarovanjem članov nadzornega sveta in zavarovanjem odgovornosti člana nadzornega sveta?

5. VIRI IN LITERATURA

Zakon o gospodarskih družbah, Uradni list RS, št. 45/2006.

Obligacijski zakonik, Uradni list RS, št. 83/2001.

Zakon o zavarovalništvu, Uradni list RS št. 102/2004.

Š. Ivanjko, Odgovornost članov organov kapitalskih družb in modeli zavarovanja, Slovenska korporacija v Evropskih razmerah, zbornik, FDV, Ljubljana, 1999.

Š. Ivanjko, Nova ureditev finančnega poslovanja, Gospodarski subjekti na trgu, zbornik, Inštitut za gospodarsko pravo, Maribor, 2000.

Kocbek, Ivanjko, Bratina, Nadzorni sveti v delniških družbah in družbah z omejeno odgovornostjo, GV, Ljubljana, 1998.

Š. Ivanjko, Kodeks podjetniške kulture, Gospodarski subjekti na trgu ob vstopu v EU, Inštitut za gospodarsko pravo, 2004.

Š. Ivanjko, Zavarovanje odgovornosti članov nadzornega sveta in zavarovanje pravne zaščite, Gospodarske pogodbe, GV, strokovno gradivo, Ljubljana, 2006.

6. PRIPOROČENO BRANJE

Marijan Kocbek, Šime Ivanjko, Borut Bratina, Peter Podgorelec: Nadzorni sveti in upravni odbori, GV Založba, Ljubljana, 2010.

Šime Ivanjko, Marijan Kocbek, Saša, Prelič: Korporacijsko pravo, Pravni položaj gospodarskih subjektov, Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta, GV Založba, Ljubljana, 2009 (poglavje o organih v kapitalnih družbah).

Šime Ivanjko, Odgovornost in zavarovanje odgovornosti posloводства in nadzornih organov družb. Seminarsko gradivo, Inštitut za gospodarsko pravo, Maribor, 2003.

Marijan Kocbek (red.): Veliki komentar zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1), GV založba, Ljubljana, 2007. 2. knjiga.

OPOMBE

¹ UL RS 42/2006 z dne 19. 4. 2006

² Po nemškem pravu je razrešnica obvezna v skladu z 2. ods. § 120 AktG. V ZGD je razrešnica posebej urejena v 282.a členu:

(1) Hkrati z odločanjem o uporabi bilančnega dobička odloča skupščina tudi o podelitvi razrešnice upravi in nadzornemu svetu. O podelitvi razrešnice posameznemu članu se glasuje ločeno, če tako odloči skupščina ali če to zahtevajo delničarji, katerih skupni deleži dosegajo desetino osnovnega kapitala.

(2) S podelitvijo razrešnice skupščina potrdi in odobri delo uprave in nadzornega sveta v poslovnem letu. Zahtevki iz naslova odgovornosti za škodo se lahko uveljavljajo tudi proti osebam, ki jim je skupščina podelila razrešnico.

(3) Razprava o podelitvi razrešnice se poveže z razpravo o uporabi bilančnega dobička. Uprava mora skupščini predložiti letno poročilo in poročilo nadzornega sveta iz 274.a člena tega zakona. Letno poročilo in poročilo nadzornega sveta morata biti od objave sklica skupščine dalje dostopni delničarjem na sedežu družbe. V objavi sklica se objavi kraj, kjer je dostopno letno poročilo in poročilo nadzornega sveta. Na delničarjevo zahtevo je treba temu najkasneje naslednji delovni dan brezplačno izročiti prepis letnega poročila in poročila nadzornega sveta. Zasedanje skupščine, na katerem skupščina odloča o uporabi bilančnega dobička in o razrešnici, mora

biti v prvih osmih mesecih po koncu poslovnega leta.

(4) Če skupščina upravi oziroma posameznemu članu uprave ne podeli razrešnice, se s tem še ne šteje, da je izrekla nezaupnico.

³ O povezanih družbah glej podrobneje Ivanjko-Kocbek, str. 427-460

⁴ Janez ŠINKOVEC, delniška družba in povezane družbe, Ljubljana 1994, str. 234

⁵ ZGD-1 to izrecno ne določa za člane nadzornega sveta obvladujoče družbe.

⁶ Glej podrobneje; Hilda Marija Pivka, Pravna ureditev kapitalskih družb in povezanih podjetij, Ljubljana GV 1991, str. 113

⁷ Šime Ivanjko, Zavarovanje odgovornosti organizacij združenega dela, Založba Obzorja, Maribor, 1976, str. 21.

⁸ Zakonodajalec opredeljuje to zavarovanje kot zavarovanje pred odgovornostjo (964. in 965. člen OZ-a), vendar praksa in teorija praviloma pojmujeta to vrsto zavarovanja kot zavarovanje odgovornosti, glej Cigoj, Komentar obligacijskih razmerij, Ljubljana, 1986, IV. knjiga, str. 2510.

⁹ V nemški praksi srečujemo različne nazive te oblike zavarovanja kot npr. Manager-Versicherungen, Aufsichtsrat-Hafpflichtversicherung, Organhaftpflichtversicherung, Vermoegenschadenhaftpflicht-Versicherung, Glej podrobneje zavarovalne pogoje, Gerling-Konzern, Zuerich-Kozmos, Chubb Insurance Company of Europa, direkcija za Evropo, Duesseldorf, UNAT the European Insurance Company, Direkcija za ZRN idr.

¹⁰ Šime Ivanjko, Odgovornost in zavarovanje odgovornosti posloводства in nadzornih organov družb: strokovni posvet, 30. november in 1. december 1998, Kongresni center hotela Perla, Nova Gorica, Lampret Consulting, 1998, str. 13

¹¹ Čista premoženjska škoda je tista, ki ni posledica poškodovanja ali uničenja stvari ali smrti, poškodbe ali okvare zdravja fizične osebe (osebna škoda). Gre za škodo, ki jo trpi oškodovanec v obliki zmanjšanja praviloma finančnega premoženja. Čista premoženjska škoda je npr. plačilo odpravnine zaradi neutemeljene razrešitve člana uprave. Zavarovalnice ponujajo zavarovanje čiste premoženjske škode v okviru zavarovanja splošne civilne odgovornosti, vendar zavarovalna vsota pri tem zavarovanju je le praviloma 1/3 zavarovalne vsote predvidene za osebno škodo. Posamezne zavarovalnice omogočajo zavarovanje odgovornosti članov nadzornega sveta le svojim zavarovancem z najvišjo boniteto in pod pogojem, da gre za velike zavarovance, ki imajo praviloma vse rizike zavarovane pri tej zavarovalnici.

¹² V zavarovalnem pravu ločimo zavarovalca od zavarovanca. Zavarovalec je fizična ali pravna oseba, ki sklene zavarovalno pogodbo in se zaveže plačati zavarovalno premijo. Zavarovanec je oseba, katere ekonomski ali pravni interes je zavarovan. V konkretnem primeru bo praviloma zavarovalec družba, ki plača zavarovalno premijo in sklene zavarovalno pogodbo, zavarovanec pa bodo člani uprave, katerih odgovornost je zavarovana. To zavarovanje lahko sklenejo tudi člani nadzornega sveta tako, da se zavežejo sami plačati premijo. V tem primeru so člani nadzornega sveta sočasno zavarovalci in zavarovanci.

¹³ Kocbek, Marijan, Ivanjko, Šime, Bratina, Borut. Nadzorni sveti v delniških družbah in družbah z omejeno odgovornostjo, Ljubljana, Gospodarski Vestnik, 1998, str. 269

¹⁴ Glej podrobneje zavarovalne pogoje zavarovalnice Zuerich -Kosmos (Allgemeine Bedingungen fuer die Haftpflichtversicherung von Organen von Kapitalgesellschaften, 3. člen.

¹⁵ Glej podrobneje Šime Ivanjko, Zavarovalni dogodek pri zavarovanju odgovornosti, Pravniki, Ljubljana, št. 10-12/72.

¹⁶ Glej podrobneje zavarovalne pogoje Chubb Insurance Company of Europe s.a. par. 1.

¹⁷ V teoriji in praksi ločimo izključitvene klavzule na standardne (Standartausschlüssen-usual exclusions) in posebne (fakultativen oder besonderen Ausschlüssen-optional exclusions). Wollny, stran 287.

¹⁸ Jovanovič Dušan, Ivanjko Šime, Peklar Leonardo. Pravo gospodarskih družb, vloga in pomen nadzornih svetov: standardna znanja za nadzornike. usposabljanje članov nadzornih svetov, Ljubljana, Socius, 2003, 1. zv.

¹⁹ Gre za določbe ZGD-1 (Uradni list RS, št. 42/06, ki se nanašajo na škodljiva dejanja v zvezi z ustanovitvijo družbe, podrobneje glej Šime Ivanjko - Marijan Kocbek, Pravo družb, Uradni list, Ljubljana, 1996, druga izdaja, str. 368.

²⁰ Nekatere zavarovalnice ponujajo 10% franšizo oziroma najmanj 100.000,00 SIT, v tujini zavarovalnice sklepajo tovrstna zavarovanja z franšizo od 5% do 20% pri glej Wollny, str. 280 in Šime Ivanjko, Zavarovanje odgovornosti, Maribor, 1976, stran 61.

²¹ Če zavarovalnica sploh ne izplača škode iz določenega zneska, v nobenem primeru ne govorimo o odbitni franšizi, če pa je v zavarovani pogodbi dogovor, da zavarovalnica plača tudi škodo do določenega zneska, če škoda presega v zavarovalni pogodbi določen znesek, v tem primeru govorimo o integralni franšizi. Poleg tega pa v teoriji zavarovanja poznamo tudi tako imenovane proporcionalne franšize, ker nosi zavarovanec vedno določen odstotek škode sam (decovert obligatoar). S franšizo se iz zavarovanja izključujejo manjše bagatelne škode, ki s svojo pogostostjo obremenjujejo poslovanje zavarovalnice, hkrati pa ne pomenijo večje obremenitve za zavarovanca. S franšizo si zavarovalnica tudi prihrani sorazmerno visoke stroške, ki nastajajo z ugotavljanjem škode.

²² V tujini, kot na pr. ZRN, se opustitev takojšnje prijave zavarovalnega primera šteje kot kršitev pogodbene obveznosti, ki ima za posledico opustitev zavarovalnice, da plača odškodnino. V slovenskem pravu ne poznamo takšne stroge sankcije za opustitev prijave zavarovalnega primera. Zavarovalnica ne sme zavrniti odškodninski zahtevek zaradi opustitve takojšnje prijave, ima pa pravico do kritja stroškov zaradi zamude pri prijavi. Enako rešitev najdemo v zavarovalnih pogojih slovenskih zavarovalnic.

²³ S to obliko zavarovanja zavarovalnice nudijo še posebej zavarovanje pravnega varstva (Rechtsschutz-Versicherung), na podlagi katerega zavarovalnica organizira sodno obrambo zavarovanca in trpi stroške pravne obrambe v pravnem in praviloma kazenskem postopku. Pri slovenskih zavarovalnicah je varstvo pravne zaščite delno vključeno v zavarovanje odgovornosti, vendar zavarovalnica nosi stroške pravnega postopka v sorazmerju med zavarovalno vsoto in prisojenim zneskom odškodnine.